

正/ 在 /正在 RAVISHLARINING ISHLATILISHI**Isoqulova Gulxon***Samarqand davlat chet tillari instituti,
Sharq tillari fakulteti 2-kurs talabasi*

Anotatsiya: Maqolada hozirgi kunda xitoy tilini o'rganuvchilar soni ko'payib borayotganini ahamiyatga olgan holda og'zaki va yozma nutqda qo'llaniladigan "zai" "zheng" "zhengzai...ne" ravishlarining grammatik qoidasi hamda o'rtasidagi farq yoritilib berilgan bo'lib, maktab yoshidagi o'quvchilar hamda endigina xitoy tilini o'rganuvchilar uchun nisbatan murakkab hisoblangan ravishlar haqida qisqacha boshlang'ich darajadagi ma'lumotlar berib o'tilgan bo'lib, 正 – ish- harakatning hali sodir bo'lmaganligini ammo tez orada sodir bo'lishini, 在 – ish- harakat yoki holatning davomiyligini ta'kidlash hamda gapdagi vazifalari va ular o'rtasidagi farq haqida qisqacha to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: 在, 正, 正在。 。 。 呢, ravish, struktura, ijobiy progressivlik.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7221992>

THE USAGE OF 在, 正, 正在 ADVERBS**Isokulova Gulkhon***2nd year student of the Faculty of Oriental Languages
in Samarkand State Institute of foreign languages.*

Annotation: The article highlights the grammatical rule and difference between the adverbs "zai" "zheng" "zhengzai...ne" used in oral and written speech, taking into account the fact that the number of Chinese language learners is increasing. lib, a brief introduction to the behaviors considered relatively complex for school-age students and new Chinese learners, 正 - an action that has not yet occurred but will occur soon to be, 在- to emphasize the duration of an action or situation, and the functions in the sentence and the difference between them were briefly discussed.

Keywords: 在, 正, 正在....呢, adverb, structure, positive progressive.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ishda Elementary Chinese Grammar qo'llanmasidan ko'pgina misollar va qoidalaridan foydalanildi. Mazkur qo'llanma mustaqil ravishda xitoy tilini endi o'rganishni boshlaganlar va talabalar uchun oson grammatik qoidalar hamda mashqlar tizimiga asoslangan bo'lib, 在, 正 ravishlariga juda ko'p elementar misollar keltirilgan. 汉语语法教程：从和识到能力 o'quv qo'llanmasida 在, 正, 正在...呢 ravishlarlar haqida atroflicha ma'lumot berib o'tilgan bo'lib asosiy grammatik qoidalar aynan shu kitobdan olinib, snoskalar keltirildi.

Modern Mandarin Chinese grammar : a practical guide kitobi xitoy tilini mustaqil tarzda o'rganuvchilar uchun qulay bo'lib undagi misollar oson va tushunarli namoyon etilgan. Mustaqil o'rganuvchilar eslab qolishlari oson.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

正, 在 va 正在 – davom etayotgan ish-haraktni anglatuvchi ravishlar hisoblanadi. Ularning ma'nosi deyarli bir xil, ammo ularning foydalanish qoidalarini bilish juda muhim.

正 – ish- harakatning hali sodir bo'lmaganligini ammo tez orada sodir bo'lishini ifodalashda ishlatiladi.

在 – ish- harakat yoki holatning davomiyligini ta'kidlash uchun ishlatiladi va ko'pincha 一直 yoki 继续 kabi so'zlar bilan birga qo'llaniladi.

Ba'zida biz S+正在+ V+ (Obj) strukturasi orqali davom etayotgan ish- harakatlarni ifodalashda ishlatamiz.[1:257]

王大夫正在给病人看病, 您稍等。

Doktor Vang bemorni davolayapti, bir oz kutib turing.

正dan foydalanib, biz “erta emas, kech emas, balki aynan o'sha vaqtda” ekanligini ta'kidlaymiz.

Misollar:

外面正下雨, 等一会儿再走吧。

我去的时候, 玛丽正用汉语和小孩说话。

Agar bir bo'g'inli fe'l gapda kesim sifatida ishlatilsa, unda “正” ishlatilmaydi.

我去的时候, 他正吃。(xato)

“Men kelgan vaqtimda, u ovqat yeyotgan edi” degan gapni 正 ishlatib grammatik jihatdan to'g'ri tuzish uchun qo'shma fe'l ishlatishimiz kerak:[1:258]

我去的时候, 他正吃饭。(to'g'ri)

正 davom etayotgan ish-harakatlarning ijobiy progressivligini ifodalamaydi, agarda 想yoki要 fe'llari bilan birga ishlatilsa unda ijobiy ma'noni bildiradi:

我正要出去踢足球, 突然下起了大雨。

她们正想走开, 却看见一名警察招手让她们进去。[1:258]

正在。。。呢

S+正在+V+Obj gap qolipi o'tmishdagi, hozirgi yoki kelajakdagi harakatlarning progressivligini tasvirlash uchun ishlatiladi. Ushbu strukturada ishlatiladigan fe'llar o'timli fe'llardir. Masalan:

昨天我去他家的时候他正在做晚饭

1.Ba'zi elementlar gap yasashida tanlab ishlatilsa ularning urg'u berishdagi farqi har xil bo'ladi, masalan 正在elementidan foydalanmasdan, gapning oxirida 呢 bilan birgalikda kelsa, ta'kidlash kuchli bo'ladi.

S+正+V+Obj+呢

他正看电视呢。

S+在+V+Obj+呢

现在我上课呢。 [2:37]

2.呢 gap oxirida kelib hozirgi zamonda ish-harakati davom etayotganligini ifodalashda ishlatiladi. 呢 tez-tez 在 va 正在 bilan birga keladi.

她跳舞呢。

在, 正在 gapirilayotgan vaqt davomida sodir bo'layotgan ish harakatni ifodalaydi.

你在想什么呢?

他们正在开会呢。 [3:216]

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xitoy tilini o'qitish metodikasida maktab o'quvchilariga payt ravishlarni o'qitish jarayonida yetarlicha muammolar paydo bo'ladi. Natijada esa ravishlarni qo'llash bilan xatoliklarga yo'l qo'yiladi, mashqlarni bajarish jarayonida ham, nutqda foydalanishda hamda turli xil matn yoki insho yozishlarda ham ularni qo'llashda nutqiy ga'lizliklarni keltirib chiqaradi. Shuning uchun ham 正, 在 payt ravishlarining har biriga to'xtab o'tish lozim. O'quv jarayonida mavzuga oid dialoglar o'qitish va ularda qo'llanilgan har bir struktura tahlilini olib borish va shunga o'xshatilgan holda o'quvchilarning har biriga og'zaki nutqda qo'llash uchun gaplar tuzdirilsa payt ravishlarning qo'llanilishini eslab qolish yuqoriroq bo'ladi. Xitoy tillarini o'qitishda ushbu usullardan foydalanish o'z samarasini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCE)

1. 汉语语法教程 从和识到能力, ГРАММАТИКА КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ НАЧИНАЮЩИХ, © Peking University Press 2017, ООО «Издательство АСТ», 2021, стр:262
2. Elementary Chinese Grammar 基础汉语语法 2011, CTCFL University of Oxford, p:125
3. Modern Mandarin Chinese grammar : a practical guide, First published 2006 by Routledge, p:395
4. [https://resources.allsetlearning.com/chinese/grammar/Expressing_actions_in_progress_\(full_form\)](https://resources.allsetlearning.com/chinese/grammar/Expressing_actions_in_progress_(full_form))
5. https://wikihsk.ru/publ/grammatika/hsk_2_elementarnaja_grammatika_kitajskogo_jazyka/prodolzhajushheesja_dejstvie_s_zai_i_zhengzai_kratkaja_forma/3-1-0-50